МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Затверджено
На засіданні кафедри політології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № __ від _____ 2024 р.)

Завідувач кафедри _____проф. Романюк А.С.

Силабус з навчальної дисципліни «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи»,

**що викладається в рамках ОПП «Політологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для здобувачів
зі спеціальності 052 «Політологія»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Навчальну дисципліну розроблено за підтримки Європейського Союзу у рамках «Програми Еразмус+» за напрямом «Жан Моне для вищої освіти» (проект «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України», № 101126702)

Funded by the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Львів – 2024

Назва курсу	Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Університетська – 1, кім. 206
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Філософський факультет, кафедра політології
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	05 – Соціальні та поведінкові науки; спеціальність 052 – Політологія
Викладачі курсу	Романюк Анатолій Семенович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології; Литвин Віталій Сергійович, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології
Контактна інформація викладачів	anatoliy.romanyuk@lnu.edu.ua; vitaliy.lytvyn@lnu.edu.ua
Консультації по курсу відбуваються	Щопонеділка, 16.40-18.30, вул. Університетська – 1, кім.206
Сторінка курсу	https://filos.lnu.edu.ua/course/comparative_politics_pis_we
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб розуміти спільне і особливе в структурі політичних інститутів країн Західної Європи, механізмах та процедурах їх функціонування. Тому у курсі представлено як огляд теоретичних концепцій, так і інформаційний матеріал, який дав підстави для узагальнень або спростовує/підтверджує теоретичні узагальнення
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» є завершальною нормативною дисципліною з спеціальності 052 Політологія для освітньої програми підготовки бакалавра, яка викладається в сьомому семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою вивчення нормативної дисципліни «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» є розкриття сутності і змісту основних тенденцій розвитку національних політичних систем європейських країн за період часу після закінчення Другої світової війни та напрацювання механізмів адекватної оцінки національних політичних інститутів в форматі порівняльного аналізу.
Література для вивчення дисципліни	**Основна література:** 1. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи. Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 393 с. 2. Романюк А., Литвин В. Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Західної Європи. Т. 1. Особливості міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–парламент–уряд» та їхні наслідки для політичного процесу: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 456 с. **Рекомендована література:** 1. Алексеєнко І.В. Національні держави в умовах глобалізації світу: (політичні і правові аспекти): монографія. Київ; Ніжин: Аспект – Поліграф, 2006. 360 с. 2. Галишев В. Коаліції партій у парламентах. *Політика і час*. 2003. № 5. С.15-21. 3. Гелей С. Політико-правові системи світу: Навч. посібник. Львів: Львів. Комерц. Академія, 2002. 224 с.

4. Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика/ Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ: Генеза, 2006. 394 с.
5. Енциклопедія політичної думки. К.: Дух і Літера , 2000. 471 с.
6. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Київ: Основи, 1996. 420 с.
7. Інститут імпічменту: порівняльний політико-правовий аналіз / Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балан С.В. Київ: Юридична думка, 2004. 176 с.
8. Кармазіна М. Інститут президентства: походження та сутність феномена. *Політичний менеджмент*. 2004. № 3(6). С. 36-50.
9. Кармазіна М. Політичні інститути: питання методології дослідження. *Історичний журнал*. 2004. № 12. С. 3-8.
10. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях. *Політичний менеджмент*. 2006. № 5. С.3-17.
11. Кармазіна М., Щербакова О. "Інститут" та "інституція": проблема розрізнення понять. *Політичний менеджмент*. 2006. № 4. С. 10-19.
12. Кіш Є. Регіони Європи на початку XXI століття. *Політика і час*. №1 (січень 2007). С.33-36.
13. Копинець Ю. Інституційна криза політичних партій на початку XX століття та характеристика сучасних тенденцій їх розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії.* 2020. Вип. 30. С. 146-153.
14. Куцев К. Моделі децентралізації в сучасних країнах Європи. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії.* 2020. Вип.31. С. 147-153.
15. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2018. 636 с.
16. Мельничук В. Специфіка конструювання моделей місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії.* 2022. Вип. 42. С. 278-285.
17. Митрощенко В. Політичні партії Великої Британії в умовах виходу держави з Європейського Союзу. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії.* 2021. Вип. 39. С.117-123.
18. Музиченко Г.В. Фінансування політичних партій як політико-правовий механізм протидії політичній корупції в європейських країнах. *Політикус.* 2020. № 5. С. 80-83.
19. Нижник Н.Р. Впровадження моделі " парламентська більшість – коаліційний уряд": аналіз проблеми. *Стратегічна панорама*. 2004. № 4. С.54-60.
20. Павленко І. Правовий статус опозиції. Досвід розвинутих демократій і українські перспективи. *Політичний менеджмент*. 2005. № 5. С. 16-30.
21. Палазова Т. М., Ткачук Ю.В. Міграційна політика як чинник впливу на соціально-економічні процеси в сучасному світовому просторі. *Політикус.* 2020. № 5. С.160-164.
22. Патнам, Роберт Д. та ін. Творення демократії: Традиції громадської активності в сучасній Італії. Пер. з англ. В. Ющенко. Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2001. 302 с.

23. Пауел Дж.-Б. Сучасні демократичні країни. Участь у політичному житті, стабільність і насильство. Пер. з англ.: Христенко О.В., Горбатько В.К. Харків: Каравела, 2004. 288 с.
24. Радченко О.В. Влада і вибори: інституційна взаємодія в демократичному суспільстві: Монографія. Харків: Магістр, 2006. 243 с.
25. Регіональна політика в країнах Європи. Уроки для України / Київ. Центр Ін-ту Схід-Захід / Ред.: С. Максименко. Київ: Логос, 2000. 69 с.
26. Романюк А. Еволюція політичних інститутів. Коли і за яких обставин сформувалися політичні інститути?: навч. посібник. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 184 с.
27. Романюк А. Становлення порівняльної політології та головні особливості методу порівняльних досліджень// Збірник наукових праць «Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку». Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка». Вип.16. 2005. С.15-21.
28. Романюк А. Сутність та основні підходи щодо визначення соціально-політичних поділів. *Соціогуманітарні проблеми людини*. 2005. № 1. С.41 -47.
29. Романюк А. Типологія урядових кабінетів в країнах Західної Європи: порівняльний аналіз. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філософські науки. 2007. Вип. 10. С.235 – 244.
30. Рябіка В. Сучасна європейська соціал-демократія: досвід і проблеми. *Політичний менеджмент*. № 6, 2005. С.58-65.
31. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. Пер. з 2-го англ. вид. Київ: АртЕк, 2001. 224 с.
32. Свєтлакова М., Бурда В. Програмні засади сучасних партій Німеччини щодо проблем нелегальної міграції. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії.* 2020. Вип.32. С. 145-151.
33. Ткач Б. А. Інституційні засади політичної відповідальності в Європейському Союзі. *Регіональні студії*. 2021. № 25. С. 48-52.
34. Фісун О. Типології політичних систем: основні підходи. *Політичний менеджмент*. 2005. № 5. С. 39-50.
35. Харута В.Ф., Бєлов Д.М., Палінчак М.М.., Дір І.Ю. Народне вето як інститут безпосередньої демократії: монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2021. 256 с.
36. Шведа Ю. Політичні партії: Енциклопедичний словник. Львів: Астролябія, 2005. 488 с.
37. Шипунов Г., Швець В. «Нова політика» як наслідок ціннісної трансформації сучасних суспільств: особливості виникнення та тенденції інституційного розвитку в Західній Європі. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії.* 2022.Вип.40. С.215-223.
38. Якубовський О. П., Бутирська Т. О. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. 198 с.
39. Systemy polityczne. Podręcznik akademicki. Pod red. M. Bankowicz, B. Kosowska-Gąstol. T. 1-2. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego. 2019/2020.

Перелік рекомендованих сайтів:

1. Головний сервер Європейського Союзу EUROPA: http://ec.europa.eu
2. Рада Європейського Союзу: http://ue.eu.int
3. Європейський Парламент: http://www.europarl.eu.int
4. Європейська Комісія: http://europa.eu.int/comm

	5. Комітет регіонів: http://www.cor.eu.int 6. Європейський омбудсмен: http://www.euro-ombudsman.eu.int 7. Офіс статистики Європейських Співтовариств: http://europa.eu.int/comm/eurostat 8. Генеральний директорат зовнішніх зв'язків Європейського Союзу: ttp://europa.eu.int/comm/external_relations/index.htm 9. Представництво Європейської Комісії в Україні та Білорусі: http://www.delukr.ec.europa.eu
Тривалість курсу	105 год.
Обсяг курсу	52 годин аудиторних занять. З них 26 години лекцій, 26 годин практичних занять. 53 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	Після завершення цього курсу студент буде : ***знати:*** • головні підстави застосування щодо ЄС конструкції політичної системи, її особливості щодо політичних систем національних державних утворень; • каталог головних інститутів країн Західної Європи, підстави їх еволюції і залежність від системи викликів; • інституційні особливості системи поділу влад в країнах Західної Європи; • систему взаємозв'язків між інститутами країн Західної Європи. ***вміти***: • проаналізувати логістику прийняття рішення в країнах Західної Європи; • визначити систему можливостей і залежностей щодо обстоювання державами власних національних інтересів; • окреслити переваги і проблеми приналежності політичної партії національної держави до складу європейської політичної партії; • визначити особливості національного політичного процесу в країнах Західної Європи. Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» студент/студентка набуде: *Загальні компетентності*: - здатність проводити дослідження на відповідному рівні; - здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; - здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; - здатність генерувати нові ідеї (креативність); - вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми; - здатність до підготовки рекомендацій і проектів рішень на основі аналізу інформації; *Спеціальні (фахові) компетентності*: - усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації; - критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, ґендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів;

	- здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси і політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. *Програмні результати навчання* після вивчення навчальної дисципліни «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи»: - застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їхнього соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту; - критично розуміти та проектувати експерименти в маркетингу і менеджменті політичних кампаній, у тому числі усвідомлюючи еволюцію, сутність, теоретичні засади, принципи, різновиди і функції політичного маркетингу та менеджменту, специфіку і складові функціонування політичного ринку й інформаційно-аналітичної діяльності, алгоритми діагностики інформаційних подій і процесів, форми, засоби та процедури електронного урядування, прийоми і техніки цифрової держави і загалом ефективного маркетингу й менеджменту у політиці; - аналізувати політичний процес на підставі постмодерного підходу та засад і методології соціального конструктивізму, розуміння сутності і форм ідеологічного маніпулювання, оперування різними за евристичними цінностями моделями громадянського суспільства, різними політичними цінностями й антицінностями в умовах глобалізації, концепціями, практиками, засадами і моделями політики мультикультуралізму, етнонаціональної політики, управління розмаїттям, конфліктами та перспективами розвитку громадянського суспільства в країнах світу; - усвідомлювати сутність, типи, причини та наслідки політичних змін і криз, в тому числі на тлі еволюції, організації і доктрин лівих партій, а також сутність, особливості, моделі й стратегії, методи та процедури, специфіку і наповненість радикалізму, екстремізму і тероризму, техніки та механізми протидії їм і антикризового менеджменту у контексті етнічних, територіальних, регіональних конфліктів тощо, зокрема антитерористичної діяльності держави та ролі і функціональності міжнародних організацій у протидії деструктивним явищам в політиці.
Ключові слова	Порівняльний аналіз, політична система, політичний інститут, глава держави, уряд, парламент, вибори, політична партія
Формат курсу	Очний/ змішаний онлайн і офлайн
	Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем
Теми	Див. СХЕМУ КУРСУ
Підсумковий контроль, форма	Іспит в кінці семестру Усний/тест
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з навчальних курсів: «Політичні інститути і процеси»; «Партологія»; «Політична регіоналістика». Це створює підстави для сприйняття

	категоріального апарату курсу «Порівняльний аналіз», розуміння джерел та спеціалізованої літератури.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Передбачено: лекції, презентації самостійно опрацьованого матеріалу, дискусії щодо визначених проблем, підготовку аналітичних матеріалів стосовно роботи конкретних політичних інституцій
Необхідне обладнання	Фліпчарт, мультимедійний проектор
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: • практичні/самостійні тощо : 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25 • контрольні заміри (модулі): 25% семестрової оцінки; максимальна кількість балів_25_____ • іспит/залік: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50. Підсумкова максимальна кількість балів_100_____ **Письмові роботи:** Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (есе, вирішення кейсу). **Академічна доброчесність**: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. **Відвідання занять** є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні зайняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. П**олітика виставлення балів.** Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.
Питання до заліку чи екзамену.	1. Сутність та причини утворення порівняльної політології. 2. Основні етапи розвитку порівняльної політології. 3. Сутність та основні характеристики порівняльного методу. 4. Головні характеристики неоінституціоналізму. 5. Сутність та основні характеристики поняття соціополітичного поділу. 6. Соціополітичний поділ на соціально-економічній основі. 7. Еволюція поняття «клас», особливості сучасного «робітничого» класу. 8. Соціополітичний поділ на етномовній основі.

	9. Особливість соціополітичного поділу на етномовній основі в Бельгії. 10. Особливість соціополітичного поділу на етномовній основі в Сполученому Королівстві. 11. Особливість соціополітичного поділу на етномовній основі в Іспанії. 12. Феномен міграції до країн Західної Європи, як підстава формування нового соціополітичного поділу. 13. Соціополітичні поділи на релігійній основі. 14. Особливість соціополітичного поділу на релігійній основі в Сполученому Королівстві. 15. Характеристика християнських партій в країнах Західної Європи. 16. Територіальна основа соціополітичних поділів. 17. Особливості політичних систем федеративних держав європейських країн. 18. Унітарні держави у Західній Європі. 19. Особливості процесів децентралізації в країнах Західної Європи. 20. Соціополітичний поділ «нової політики». 21. Позиція глави держави у конституційних монархіях. 22. Президент як глава держави. 23. Вимоги до кандидатів на посаду президента в країнах Західної Європи. 24. Права та обов'язки президентів європейських держав. 25. Особливості парламентської системи правління в європейських країнах. 26. Особливості напівпрезидентської системи правління в європейських країнах. 27. Сутність та класифікація парламентів європейських країн. 28. Типологія та роль комісій парламентів європейських країн. 29. Місце і роль партійних фракцій в діяльності парламентів європейських країн. 30. Особливість верхніх палат парламентів європейських країн. 31. Однопалатні парламенти у державах Західної Європи. 32. Двопалатні парламенти у державах Західної Європи. 33. Функції парламентів європейських країн. 34. Місце і роль опозиції в політичних системах парламентів європейських країн. 35. Особливості системи поділу влад в європейських країнах. 36. Сутність та особливості глави уряду в європейських країнах. 37. Типологія урядових кабінетів у країнах Західної Європи. 38. Характеристика однопартійних урядів більшості. 39. Причини існування та особливості урядів меншості. 40. Процедури та чинники формування коаліційних урядів. 41. Оцінка урядової стабільності в країнах Західної Європи. 42. Значення виборчих систем в демократичному розвитку європейських країн. 43. Мажоритарна виборча система в європейських країнах. 44. Пропорційна виборча система в європейських країнах. 45. Змішана виборча система в європейських країнах. 46. Питання диспропорційності виборчих систем в європейських країнах.

	47. Особливості інституту політичних партій в європейських країнах. 48. Поняття урядової партії в європейських країнах. 49. Еволюція партійних систем в європейських країнах. 50. Еволюція комуністичних партій в європейських країнах. 51. Еволюція соціал-демократичних партій в європейських країнах. 52. Партії зелених в європейських країнах. 53. Основні тенденції розвитку лівих партій в європейських країнах. 54. Основні тенденції розвитку партій центру в європейських країнах. 55. Еволюція ліберальних партій в європейських країнах. 56. Еволюція консервативних партій в європейських країнах. 57. Феномен крайніх правих політичних партій. 58. Інститут омбудсмена в європейських країнах. 59. Інститут неокорпоративізму в європейських країнах. 60. Стан та тенденції розвитку профспілкового руху в європейських країнах. 61. Форми участі громадян в політичному житті європейських країн. 62. Характеристика політичної системи Австрії. 63. Характеристика політичної системи Бельгії. 64. Характеристика політичної системи Данії. 65. Характеристика політичної системи Греції. 66. Характеристика політичної системи Ірландії. 67. Характеристика політичної системи Італії. 68. Характеристика політичної системи Іспанії. 69. Характеристика політичної системи Нідерландів. 70. Характеристика політичної системи Німеччини. 71. Характеристика політичної системи Норвегії. 72. Характеристика політичної системи Португалії. 73. Характеристика політичної системи Сполученого Королівства. 74. Характеристика політичної системи Франції. 75. Характеристика політичної системи Фінляндії. 76. Характеристика політичної системи Швеції. 77. Характеристика політичної системи Швейцарії. 78. Багаторівневе урядування у країнах Західної Європи 79. Європейські наднаціональні інститути 80. ЄС як новий тип політичної системи 81. Національні інститути судової влади в країнах Західної Європи 82. Наднаціональні інститути судової влади та арбітражу
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.